

Socialdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Teaterförbundet 2012-11-30 till Socialdepartementet om Harmoniserat inkomstbegrepp (SOU 2012:47)

Teaterförbundet representerar professionellt yrkesverksamma upphovsmän, artister, tekniker och administratörer inom scen och filmområdet. Kännetecknande för förbundets medlemmar är att merparten av dess arbetar som visstidsanställda med visstidsanställningar som till sin karaktär är oregelbundet återkommande. Många uppstår arbetslöshetsersättning mellan anställningarna men det är också vanligt att man mellan anställningarna har kortare eller längre perioder utan arbete där man vare sig söker arbetslöshetsersättning eller anmäler sig till arbetsförmedlingen. Det är sällan som visstidsanställningarna hakar in i varandra. Det är också mycket ovanligt med anställningar på deltid. Man arbetar heltid under sin anställning och är inkomstlös på heltid mellan anställningarna.

En växande andel av förbundets medlemmar arbetar som egenföretagare och är registrerade för F-skatt. Ofta har man dock som egenföretagare med F-skatt en stor del av sin försörjning från anställningar med A-skatt, man är en så kallad kombinator. När man blandar F-skatt och A-skatt är det ofta arbetsgivarens/uppdragsgivarens krav som styr anlitandeformen. Det finns sällan något regelbundet mönster när det gäller den andel av arbetena som utförs med A-skatt respektive F-skatt.

Det är mot denna bakgrund som Teaterförbundet granskat delbetänkandet från Socialförsäkringsutredningen om ett harmoniserat inkomstbegrepp. Trots det omfattande utredningsmaterialet så saknas i huvudsak analyser om hur ett förändrat inkomstbegrepp skulle komma att påverka personer med oregelbundna visstidsanställningar. Utredningens analyser och exempel för anställda utgår företrädesvis för situationer för tillsvidareanställda eller deltidsanställda med ett fast arbetidsmått.

Det finns många problem förenade med dagens regler för beräkningen av de sjukpenninggrundande inkomsterna (SGI). En generell problematik är att Försäkringskassans utredningar för att fastställa SGI tenderar att dra ut på tiden för personer med många korta jobb och osäkra inkomster. Det blir så komplicerat att många redan på den grunden avstår att söka den ersättning man har rätt till. Ett förändrat inkomstbegrepp kan vara en väg till förenklingar och förbättringar. Samtidigt är det uppenbart att grupper med oregelbundna arbetstidsmönster kommer att påverkas i särskilt hög grad av ett förändrat inkomstbegrepp. Därför är det nödvändigt att utredningen i sitt fortsatta arbete med inkomstbegreppet särskilt analyserar och belyser konsekvenserna för grupper med oregelbundet återkommande visstidsanställningar.

Utredningen behöver också fördjupa sina analyser när det gäller kombinatorer. Dessa behandlas mycket summariskt i delbetänkandet. Det gäller bland annat de problem som idag föreligger för kombinatorer som blandar sin näringsverksamhet (F-skatt) med oregelbundet återkommande korta anställningar (under 6 månader) med A-skatt. Enligt nuvarande regelsystem riskerar de att få en mycket låg SGI vid sjukdom och föräldraledighet genom att Försäkringskassan bortser ifrån de inkomster de haft i sina anställningar och enbart lägger inkomsten i näringsverksamheten till grund för SGI-beräkningen.

Ett annat växande problem är kopplat till kravet på att man som kombinator måste vara anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen för att kunna få sjukpenning från Försäkringskassan som A-skattare. Detta krav skapar svårigheter redan när man går mellan många korta jobb som anställd men blir än mer påtagligt för personer som blandar visstidsanställningar och egenföretagande. Eftersom dessa personer inte har möjlighet att få a-kassa mellan sina anställningar och inte heller är i behov av arbetsförmedlingens service i övrigt så är kravet att anmäla sig som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen oskäligt. Samtidigt så innebär det en svårmotiverad administrativ belastning på Arbetsförmedlingen att skriva in personer som arbetssökande enbart av det skälet att dessa ska gardera sig mot risken att bli sjuka mellan sina jobb.

När det gäller arbetslöshetsförsäkringen så konstaterar utredningen att arbetad tid är en central parameter i den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen och att stora och centrala delar av regelverket skulle få förändras om man istället bygger arbetslöshetsförsäkringen på inkomststoppgifter. Teaterförbundet delar den bedömningen och konstaterar att det inte framstår som troligt att ett eventuellt införande av månadsuppgifter kommer att inkludera uppgifter om arbetad tid. Teaterförbundet anser att det måste finnas mycket starka skäl för att gå vidare med ett harmoniserat inkomstbegrepp om månadsuppgifterna inte inkluderar arbetad tid och anser inte att de argument och det underlag som finns i delbetänkandeunderlaget motiverar en sådan förändring.

Om man väljer att arbeta vidare med detta så vill Teaterförbundet understryka nödvändigheten av att fördjupa analyserna av hur en arbetslöshetsförsäkring som bygger på inkomstbegreppet skulle påverka grupper med oregelbundna visstidsanställningar. Det är uppenbart att konsekvenserna skulle bli särskilt genomgripande på kulturarbetsmarknaden där det inte är ovanligt med 20 eller 30 (eller, i vissa sångares och musikers fall, ända upp till 60) olika arbetsgivare/uppdragsgivare under ett år medan förändringarna för den som blir arbetslös från en långvarig tillsvidareanställning på andra delar av arbetsmarknaden skulle bli mer begränsade. I en sådan konsekvensanalys bör man även analysera hur de speciella branschregler som finns på kulturområdet skulle påverkas av en sådan förändring. Det gäller bland annat reglerna för hur man beaktar förberedelsestid.

En särskild problematik i detta sammanhang är det speciella uppdragstagarbegrepp som används i arbetslöshetsförsäkringen och som innebär att arbetslöshetsförsäkringen tillämpar ett snävare arbetstagarbegrepp än inom sjukförsäkringen (och arbetsrätten). I arbetslöshetsförsäkringen används begreppen självständiga och osjälvständiga uppdragstagare. Antingen ska uppdragstagaren utifrån denna definieras som företagare eller som arbetstagare, vilket innebär att reglerna för den ena eller den andra gruppen ska tillämpas. Det innebär att den som enbart arbetar som arbetstagare och som i ett framtida system med månadsuppgifter av arbetsgivaren redovisas som arbetstagare (A-skattare) i tillämpningen av reglerna rörande ersättning vid arbetslöshet skulle kunna komma att behandlas som företagare.

Sammanfattningsvis hemställer Teaterförbundet om att utredningen i sitt fortsatta arbete särskilt uppmärksammar och gör konsekvensanalyser av hur utredningens kommande förslag kan komma att påverka både yrkesverksamma med visstidsanställningar som till sin karaktär är oregelbundet återkommande och yrkesverksamma som kombinerar korta jobb med A-skatt och F-skatt men där det sällan finns regelbundna mönster för hur arbetet fördelas. Förhållande som kännetecknar Teaterförbundets område men som även är karaktäristisk för hela kulturarbetsmarknaden.

Teaterförbundet är medlem i KLYS (Konstnärlig och Litterära Yrkesutövarens Samarbetenämnd). KLYS har tidigare haft i kontakt med Socialförsäkringsutredningen och har även haft överläggningar med Försäkringskassan kring de problem som de professionellt yrkesverksamma på kulturområdet möter i socialförsäkringssystemen. Utgångspunkten har då varit de ställningstaganden som gjorts av riksdag och regering om att de problem som skapas för konstnärer inom andra politikområden inte ska övervältras på kulturpolitiken. Men utvecklingen har gått åt motsatt håll.

Många samverkande faktorer gör att det professionellt yrkesverksamma på kulturområdet har svårt att få den ersättning och det stöd från socialförsäkringssystemen som man är berättigad till. Dessa frågor har under årens lopp varit föremål för ett antal utredningar utan att det har lett till några mer långsiktiga och stabila lösningar. Det har under de senaste åren även belysts i ett antal rapporter från Konstnärsnämnden. Det är angeläget att socialförsäkringsutredningen i sitt fortsatta arbete tar upp hur dess förslag kan komma att påverka kulturarbetsmarknaden. Ett första steg i detta vore att utredningen tog fram en särskild underlagsrapport om det framtida socialförsäkringssystemet och kulturarbetsmarknaden.

Med vänlig hälsning

TEATERFÖRBUNDET

/för scen och film

Anna Carlson